

راهنمای افسران عملیات

مؤلفین:

محمد رضا شیخ

سید رضا پرواس

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

بهار ۱۳۹۵

سرشناسه: شیخ، محمد رضا، / ۱۳۴۷

عنوان و نام پدید آور: راهنمای افسران عملیات/ محمد رضا شیخ، سید رضا پرواس

مشخصات نشر: تهران- ارتش جمهوری اسلامی ایران- دانشگاه جنگ- دانشگاه فرماندهی و ستاد- ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۲۰۵ ص. مصور، جدول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۶۳-۰۹-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

شناسه افزوده: پرواس، رضا / ۱۳۴۴

شناسه افزوده: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد، مرکز انتشارات دافوس

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۹۲ش / ۱۳۰ U

رده بندی دیویدی: ۳۵۵/۰۰۷۱۱

شماره ثبت کتابخانه ملی: ۴۱۸۷۳۵۶

عنوان: راهنمای افسران عملیات

مؤلفین: محمد رضا شیخ، سید رضا پرواس

ویراستار: سامان آزاد

صفحه آرایشی: توحید، امیر علی اصغر

طرح روی جلد: علیرضا قاسمی

ناظر چاپ: حسین مومنی فرد

ناشر: انتشارات دافوس آجا

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تعداد صفحه: ۲۰۵ ص

تاریخ نشر: بهار ۱۳۹۵

چاپ اول

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه دانشگاه فرماندهی و ستاد

قیمت: ۱۲۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی

ایران، دانشکده، گروه آموزش های تخصصی زمینی، تلفن: ۶۶۴۰۸۳۶۲ -

www.dafoosaja.ac.ir

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مؤلفین می باشد.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: فرماندهی و ستاد	۹
تعریف فرماندهی	۱۰
انواع فرماندهی	۱۰
روابط فرماندهی و ستاد	۱۱
فرماندهی و کنترل	۱۲
سامانه فرماندهی و کنترل	۱۳
هدف از سازمان ستاد	۱۴
ملاحظات اساسی در سازماندهی ستاد	۱۵
سایر ملاحظات اساسی در سازماندهی ستاد	۱۶
اصول سازماندهی ستاد	۱۸
گروه ستاد هماهنگ کننده	۱۸
گروه ستاد تخصصی	۱۹
گروه ستاد شخصی	۱۹
وظایف ستاد	۲۰
عوامل اولیه مؤثر بر سازمان داخلی ستاد	۲۱
مشخصات یک قسمت ستادی خوب	۲۲
فصل دوم: ترتیب توالی اعمال فرماندهی و ستاد	۲۳
کلیات	۲۴
گام اول، دریافت مأموریت	۲۴
گام دوم، دادن اخبار موجود	۲۶
گام سوم، ارائه راهنمای طرحریزی به وسیله فرمانده	۲۶
گام چهارم، تهیه برآورد ستادی	۲۹
گام پنجم، برآورد فرمانده و اعلام تصمیم و تدبیر (نیت)	۳۱
گام ششم، تهیه طرح‌ها یا دستورها	۳۲
گام هفتم، تصویب طرح یا دستور	۳۳
گام هشتم، صدور طرح یا دستور	۳۳

۳۳	گام نهم، نظارت فرمانده و ستاد
۳۴	شماتیک ترتیب توالی اعمال فرمانده و ستاد
۳۵	فصل سوم: سازمان و مسئولیت‌ها
۳۶	کلیات
۳۶	وظایف و مسئولیت‌های اصلی افسر عملیات
۳۷	مسئولیت‌های ستادی
۳۷	مسئولیت‌های ستادی در ارتباط با سازمان
۴۰	مسئولیت‌های ستادی در ارتباط با آموزش
۴۳	مسئولیت‌های ستادی در ارتباط با عملیات
۵۷	مسئولیت‌های ستادی در ارتباط با تهیه طرح
۵۸	پیشینه‌ها و مدارک
۶۳	فصل چهارم: رابطه بین سوم با سایر ارکان ستاد
۶۴	رابطه رکن سوم با سایر ارکان ستاد در ارتباط با سازمان
۶۶	رابطه رکن سوم با سایر ارکان ستاد در ارتباط با آموزش
۶۸	رابطه رکن سوم با سایر ارکان ستاد در ارتباط با عملیات و طرح‌ریزی
۷۱	فصل پنجم: فنون حل مسئله
۷۲	کلیات
۷۳	نکاتی در مورد حل مسئله
۷۳	مراحل حل مسئله
۷۶	برآورد وضعیت
۸۱	بررسی ستادی
۸۲	تفاوت بین بررسی ستادی و برآورد وضعیت
۸۳	روش‌های پژوهش علمی
۸۳	فصل ششم: برآورد وضعیت عملیاتی
۸۴	حدود و مطالب مندرج در یک برآورد
۸۴	فرم برآورد
۸۵	فرم برآورد وضعیت عملیاتی در محیط عملیاتی کلاسیک
۸۸	تشریح فرم برآورد وضعیت عملیاتی در محیط عملیاتی کلاسیک

۱۱۰	برآورد وضعیت فرماندهان تاکتیکی
۱۱۱	برآورد وضعیت فرماندهان یگان‌های پشتیبانی خدمات رزمی
۱۱۵	تشریح فرم برآورد وضعیت عملیاتی در محیط عملیاتی ناهمتراز
۱۲۷	فصل هفتم: کلیات طرح و دستور
۱۲۸	کلیات
۱۲۸	ویژگی‌های یک طرح
۱۲۹	طرح کلی
۱۳۰	تعاریف
۱۳۲	انواع دستورهای رزمی
۱۴۵	فصل هشتم: طرح عملیاتی پیوست‌های مربوطه
۱۴۶	کلیات
۱۴۶	محتویات
۱۴۶	تهیه
۱۴۸	تشریح فرم طرح (دستور) عملیاتی
۱۶۰	فرق بین طرح و دستور
۱۶۱	فرم پیوست پشتیبانی آتش
۱۶۲	فرم پیوست هوانیروز
۱۶۳	فرم پیوست مهندسی
۱۶۵	طرح پاتک
۱۶۹	فصل نهم: فن تهیه کالک
۱۷۰	نقشه‌جات و کالک‌ها
۱۷۱	فن کالک
۱۷۲	اقدامات کنترلی
۱۹۵	فصل دهم: هدایت عملیات
۱۹۶	کلیات
۱۹۷	وظایف افسر عملیات
۱۹۷	مسئولیت‌های خاص افسر عملیات
۱۹۹	تشریح مسئولیت‌های خاص افسر عملیات

پیشگفتار:

کتاب حاضر برای مطالعه و بهره‌برداری دانشجویان کارشناسی ارشد مدیریت دفاعی، افسران عملیات، افسران ستاد و کلیه افسران در رسته‌های مختلف به منظور آشنایی با مسائل مربوط به عملیات تهیه شده است.

این کتاب مشتمل بر ده فصل بوده و کلیه مطالب مورد نیاز افسران برای آشنایی با مسائل و مسئولیت‌های افسران عملیات را در بر گرفته است و سعی گردیده تا با رعایت ترتیب توالی منطقی و شرایط صحنه نبرد در دو محیط کلاسیک و ناهمتراز نیازهای آموزش، دانش‌جویان و افسران تا حد ممکن برطرف گردد.

مطالب این کتاب با اندر تلاشی است که در راه شناسایی مسائل آموزشی و عملیاتی و مد نظر قرار دادن اوقات فراغت عینی و محیط‌های گوناگون عملیاتی تهیه شده و کوشش بسیاری به عمل آمده است. با اندک مطالبات دانشجویان و افسران ستاد مطابقت داشته باشد و به همین علت در تهیه این کتاب از کلیه مدارک آموزشی و تجربیات اساتید دافوس نهایت استفاده به عمل آمده است.

مسلماً مدرک تهیه شده خالی از اشکال نیست و از همین رو انتظار دارد تا اساتید، صاحب‌نظران و دانشجویان نظرات کارشناسی خود را جهت اصلاح یا تکمیل مطالب کتاب حاضر کتباً به گروه آموزش‌های تخصصی زمینی (که بنده فرماندهی و ستاد) ارائه و به عنای مدرک تهیه شده کمک نمایند.

گروه آموزش‌های تخصصی زمینی دانشکده فرماندهی و ستاد